בְּזְמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג והקרקע חוזרת ביובל, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הלוקח מֵבִיא ביכורים וְקוֹרֵא פרשת ביכורים, רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, הלוקח מֵבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. מבארת הגמרא: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מֵבִיא וְקוֹרֵא, כיון שסובר שקִנְיַן פֵּירוֹת של הלוקח, בְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי – הוא דומה, והלוקח נחשב כבעל הקרקע, ויכול לומר 'הַבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי' רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר מֵבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא, כיון שסובר שקִנְיַן פֵּירוֹת לָאו בְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי, ואין הקרקע של הלוקח. אומרת הגמרא: וּצְרִיכָא – הוצרכו רבי יוחנן וריש לקיש לחלוק בפירוש בשני המקרים, כיון דְּאִי אִיתְמַר בָּהֲהִיא – אם היו נחלקים רק במוכר שדהו לפירות, היינו אומרים שרק בָּהֲהִיא – במקרה זה קָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ שאינו קורא, כיון דְּכִי קָא נָחִית – כשירד הלוקח לשדה, אַדַּעְתָּא דְּפֵירָא קָא נָחִית – ירד על דעת כן שיזכה רק בפירות, ולא על דעת לקנות את הקרקע אפילו לזמן מועט, אֲבָל בָּהָךְ – בקונה קרקע בזמן היובל דְּאַדַּעְתָּא דְּנוּפֵיהּ קָא נָחִית – שירד על דעת כן שיזכה בגוף הקרקע עד היובל, אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ שאינו קורא, כיון שכוונתו לזכות רק בפירות, לכך צְרִיכָא – הוצרכו רבי יוחנן וריש לקיש לחלוק בשני המקרים. הגמרא רוצה להוכיח שקנין פירות בקנין הגוף: תָּא שְׁמַע ממשנה בביכורים (פ"א מ"א), ששנינו הַקּוֹנֶה אִילָן וְקִנָּה גם את קַרְקָעוֹ – קרקע שתחת האילן וסביבו, מֵבִיא הקונה ביכורים וְקוֹרֵא, ומוכח שאף שהקרקע תחזור ביובל יכול הלוקח לקרוא. דוחה הגמרא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – משנה זו עוסקת בְּזְמַן שֶׁאֵין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג, ויש ללוקח קנין הגוף בקרקע. הגמרא רוצה להוכיח ממקום אחר: תָּא שְׁמַע ממשנה בביכורים (פ"א מ"ג), הַקּוֹנֶה שְׁנֵי אִילָנוֹת בְּתוֹךְ שֶׁדֵּהוּ שֶׁל חֲבֵירוֹ, אינו זוכה בגוף הקרקע, ולכן מֵבִיא הלוקח ביכורים וְאֵינוֹ קוֹרֵא. משמע שהָא – אבל הקונה שְׁלשָׁה אילנות, שזכה גם בקרקע שסביבן, מֵבִיא וְקוֹרֵא, אף שהקרקע תחזור ביובל. דוחה הגמרא, הָכִי נַמִּי – גם כאן מדובר בְּזְמַן שֶׁאֵין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג, ולדברי הכל יש ללוקח קנין הגוף. הגמרא דוחה את הראיות ממשניות אלו באופן נוסף: וְהַשְׁתָּא – כעת דְּאָמַר רַב חִסְדָּא, שהַמַּחֲלוֹקֶת של רבי יוחנן וריש לקיש בקונה קרקע לפירות היא רק בְּיוֹבֵל שֵׁנִי, כלומר מהיובל השני שבאו ישראל לארץ ישראל והלאה, שכיון שהורגלו ביובל הראשון שכל קרקע חוזרת לבעליה, לא התבוונו למכור ולקנות את גוף הקרקע, ובזה סובר ריש לקיש שאין ללוקח קנין הגוף, ואינו קורא אֲבָל בְּיוֹבֵל רִאשׁוֹן לִדְבְרֵי הַכֹּל הלוקח מֵבִיא ביכורים וְקוֹרֵא, כיון דְּאַדַּעְתִּי לֹא סָמְכָה דַּעְתֵּיהּ – עדיין לא סמכו בדעתם שיחזרו הקרקעות. ולפי זה לֹא קַשְׁיָא – אין להקשות מהמבואר במשניות שהלוקח קורא, כיון שהָא – משניות אלו עוסקות בְּיוֹבֵל רִאשׁוֹן, והָא – ריש לקיש עוסק בְּיוֹבֵל שֵׁנִי. הגמרא מבררת האם נחלקו תנאים בנידון זה של קנין פירות בקנין הגוף: יש שני סוגי בעלות בקרקעות ארץ ישראל. א. 'שדה אחוזה', והיא שדה שקיבל האדם בחלוקת הארץ והורישה לבניו. ב. 'שדה מקנה', והיא שדה שקנה אדם מחבירו וחוזרת ביובל למוכר. ויש חילוק ביניהם, שהמקדיש 'שדה אחוזה' ולא גאלה לפני היובל, ומכרה הגובר, אין המקדיש יכול לגאול אותה שוב, וביובל היא מתחלקת לכהנים. ואילו 'שדה מקנה' שהקדישה הלוקח ולא גאלה, ומכרה הגזבר, חוזרת ביובל לבעלים הראשונים שמכרוה: שואלת הגמרא: לֵימָא בְּתַנָּאֵי – האם נחלקו תנאים אם קנין פירות בקנין הגוף, ששנינו במשנה (ערכין כח:), מַנַּיִן [–קונה] שֶׁדֶּה מֵאֲבִיו, והרי היא בידו 'שדה מקנה', וְהִקְדִּישָׁהּ בחיי אביו, וְאַחַר כָּךְ מֵת אָבִיו וירשה הבן, מְנַיִין שֶׁעתה תְּהֵא השדה לְפָנָיו – אצל הבן כְּ'שְׂדֵה אֲחוּזָה' שחוזרת ביובל לכהנים, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ' (ויקרא כז כב) יַקְדִּישׁ לה', ולכאורה פשוט שאם היא 'שדה מקנתו' הרי אינה 'שדה אחוזתו', ומה בא הפסוק ללמדינו, אלא אנו דורשים שרק שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה בשעה שהקדישה לִהְיוֹת לעולם 'שְׂדֵה אֲחוּזָה', דינה כ'שדה מקנה', יָצְתָה שדה זו שֶׁשהקדישה היתה רְאוּיָה לִהְיוֹת אצל יורשי בעליה, כיון שנמכרה אביו נשאר דינה כ'שדה מקנה' אף אחרי שמת אביו, כיון שנמכרה לו על ידי אביו, וחוזרת אליו ביובל מחמת אביו שמכרה לו, ואת הפסוק יש לדרוש כך, מְנַיִן לְלוֹקֵחַ שֶׂדֶה מֵאֲבִיו והרי היא בידו כ'שדה מקנה', וּמֵת אָבִיו ונעשתה בידו כ'שדה אחוזה', וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישָׁהּ הבן, מְנַיִן שֶׁתְּהֵא לְפָנָיו כְּשָׂדֵה אֲחוּזָה שאינה חוזרת ביובל, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ', ויש לדרוש שרק שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ שָׂדֵה אֲחוּזָה בעת ההקדשה דינה כ'שדה מקנה', יָצְתָה שדה זו שֶׁשהקדישה הִיא שָׂדֵה אֲחוּזָה, אינה חוזרת אליו ביובל. ומבארת הגמרא: וְאֵילּוּ לְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן שדורשים מהפסוק חידוש גדול, שאף אם הקדישה לפני שישרשה, מכל מקום אחר שישרשה נעשה דינה כשדה אחוזה, היינו כיון שהאופן שהביא רבי מאיר שמֵת אָבִיו וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישָׁהּ הוא פשוט, ולֹא צְרִיכָא קְרָא – אין צורך בפסוק לחדש זאת, שהרי בעת שהקדישה כבר היתה בידו כשדה אחוזה. הגמרא מסיימת את ההוכחה: מַאי לָאו בָּהָא קָמִיפַּלְגִי – האם לא נחלקו בנידון זה, דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר שקִנְיַן פֵּירוֹת שיש לבן בחיי אביו בְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי – הוא דומה, וּבְהָא – ובאופן זה, בְּמִיתַת אָבִיו הוּא דְּלֹא יָרְדִית וְלֹא מֵידִי – לא ירש כלום, שהרי כבר היה לו בה קנין הגוף, וְהִלְכָךְ – ולכן אף באופן שמֵת אָבִיו וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישָׁהּ היה מקום לומר שדינה כ'שדה מקנה', וצְרִיכָא קְרָא לחדש שדינה כ'שדה אחוזה'. ואילו רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבְרֵי שקִנְיַן פֵּירוֹת לָאו בְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי, ובחיי האב היה לבן רק קנין פירות, וּבְהָא – באופן זה, בְּמִיתַת אָבִיו הַשְׁתָּא הוּא דְּקָא יָרְדִית – רק עתה כשמת האב ירש הבן את גוף הקרקע, וְהִלְכָךְ באופן שמֵת אָבִיו וזכה הבן בקנין הגוף וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישָׁהּ הבן, לֹא צְרִיכָא קְרָא לחדש שדינה כ'שדה אחוזה', שהרי בגוף השדה זכה מכח הירושה, וממילא נעשית שדה אחוזתו, וְכִי אֵיצְטְרִיךְ קְרָא – הצורך בפסוק הוא לְמקרה שהִקְדִּישָׁהּ בחיי אביו כשהיתה 'שדה מקנה', וְאַחַר כָּךְ מֵת אָבִיו, הוּא דְּאִיצְטְרִיךְ – הוצרך הפסוק לחדש שאף שהקדישה בעודה שדה מקנה, מכל מקום כיון שהיה עתיד לזכות בה כ'שדה אחוזה', דינה כ'שדה אחוזה'. ונמצא שכבר נחלקו התנאים אם קנין פירות בקנין הגוף. דוחה הגמרא: אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אין הכרח לומר שהתנאים נחלקו בזה, אלא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ – באמת אפשר לומר שבְּעַלְמָא – בשאר דיני התורה קָסָבְרִי – יסברו אף רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן שקִנְיַן פֵּירוֹת בְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי, והם מודים לרבי מאיר שיש צורך בפסוק כדי ללמד שאם הקדישה לאחר מיתת אביו דינה כשדה אחוזה. וְהָכָא – כאן, הטעם שרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן דורשים דין נוסף הוא כיון שקְּרָא אַשְׁכְּחוּ וְדָרְשׁוּ – הם מצאו ייתור נוסף בפסוק, ודרשו כך, לְכִתּוּב רַחֲמָנָא רק 'אִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא אֲחֻזָּתוֹ' ללמד ששדה מקנה שהקדיש הבן לאחר מיתת אביו דינה כשדה אחוזה, מַאי – מדוע הוסיפה התורה וכתבה אֲשֶׁר לא 'מִשְּׂדֵה' אֲחֻזָּתוֹ, אלא ללמד ש'שדה מקנה' היא רק שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה כלל לִהְיוֹת שָׂדֵה אֲחוּזָה, יָצְתָה שדה זו שקנה הבן מאביו, שֶׁהיתה רְאוּיָה לִהְיוֹת שָׂדֵה אֲחוּזָה אצל הבן אחרי מיתת אביו, שאף אם הקדישה בחיי אביו ואחר כך מת אביו דינה כ'שדה אחוזה'. הגמרא דנה בשיטת רבי יוחנן: אָמַר רַב יוֹסֵף, אִי לָאו – אם לֹא דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שקִנְיַן פֵּירוֹת בְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי, לֹא מָצָא יָדָיו וְרַגְלָיו בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ – לא היה יכול לבאר את שיטת עצמו במקום אחר. ומבאר רב יוסף את דבריו, דְּאָמַר רַבִּי אַסִּי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ בירושת אביהם, אין החלוקה מבררת שכל אחד קיבל את החלק שהיה ראוי לו מתחילה, אלא 'אין ברירה', ויתכן שכל אחד קיבל את חלק חבירו, וממילא כשחלקו בנכסים 'לְקוּחוֹת' הֵן, כאילו כל אח קנה את החלק שבידו תמורת החלק שהגיע לאחיו, וּמַחֲזִירִין את הקרקעות זֶה לָזֶה בְּיוֹבֵל, כדי לקיים מצות יובל. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ – ואם היינו מעלים בדעתינו לומר

המשך בעמוד נא

שלרבי יוחנן קנין פירות לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי, והקונה קרקע אינו יכול לקרוא פרשת ביכורים, אם כן גם אחים שחלקו בירושת אביהם אינם יכולים לקרוא, וְלֹא מְשֻׁכַּחַת דְּמַיְיתֵי בִּיכּוּרִים – ואין אדם שיכול להביא ביכורים ולקרוא, אֶלָּא אם הוא חַד בַּר חַד – בן יחיד בנו של בן יחיד עַד האב הראשון שקיבל שדה זו בחלוקת הארץ בזמן יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, והרי לא יתכן לומר כן. אך כיון שלרבי יוחנן קנין פירות בקנין הגוף, נמצא שאף שדין האחים כלקוחות, הם יכולים להביא ביכורים ולקרוא. הגמרא מבררת את ההלכה בנידון זה של קנין פירות: אֲמַר רָבָא, קָרָא וּמַתְנִיתָא מַסְיְיעֵי לֵיהּ – פסוק ובריית מסייעים לְרֵישׁ לָקִישׁ שקנין פירות אינו כקנין הגוף. קָרָא – הפסוק המסייע לו הוא לגבי מכירת קרקע בזמן היובל, שנאמר (ויקרא כה טו)

'בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְּבוּאוֹת יִמְכָּר לָךְ', והיינו שהתשלום על הקרקע יחושב לפי כמות התבואות שנשארו עד היובל ולא לפי ערך הקרקע, הרי שאין הקרקע נקנית לקונה אלא פירותיה.

וכן **מַתְנִיתָא** – ברייתא מסייעת לריש לקיש, **דְּתַנְיָא כְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם** בירושת אביו **בְּשָׂדֶה הַחוֹזֶרֶת** מהלוקח **לְאָבִיו בַּיּוֹבֵל** שחל לאחר מות האב. אם גוף הקרקע היה שייך ללוקח עד היובל, לא היה הבכור נוטל בה פי שנים, שהרי בכור אינו נוטל פי שנים בנכסים שלא היו מוחזקים ביד אביו בשעת מותו, ומוכח שקנין הפירות של הלוקח אינו נחשב כקנין הגוף.

אָמַר אַבַּיֵי, נְקָטִינָן – מסורת מאבותינו להלכה **שַׁעַל** שרוצה לדון עם אדם שמערער **בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ** וטוען שהם שלו, **צָרִיךְ** לקבל כתב **הַרְשָׁאָה** – יפוי כח מאשתו לדון במקומה, מפני שהבעל אינו בעלים אלא על הפירות וקנין פירות אינו כקנין הגוף.

ומוסיף אביי, **וְלֹא אֲמָרַן** – ולא אמרנו שהבעל צריך הרשאה מאשתו, **אֶלָּא** באופן **דְּלֹא נָחִית אַפֵּירֵי** – שאין למערער טענה על הפירות, **אֲבָל נָחִית אַפֵּירֵי** – אם המערער טוען גם שהפירות שלו, **מִינּוּ דְּמִשְׁתָּעֵי דִּינָא אַפֵּירֵי** – מתוך שהבעל יורד עמו לדין על הפירות שהוא בעלים עליהם, **מִשְׁתָּעֵי דִּינָא אַגּוּפָא** – הוא יכול לדון עמו אף על גוף הקרקע ללא הרשאה מאשתו:

הדרן עלך השולח

פרק חמישי - הניזקין

משנה

כהמשך למשניות בפרק הקודם שעסקו בתקנות חכמים מפני תיקון העולם, עוסקת משנתינו בתקנות נוספות שנתקנו מפני תיקון העולם.

תקנה ראשונה: **הַנִּיזָּקִין** שבאים לגבות את נזקם מהקרקע של המזיק, ויש למזיק כמה סוגי קרקעות, **שָׁמִין לָהֶן** בית דין את סכום הנזק, ובהתאם לכך, גובים את סכום הנזק **בְּקַרְקַע עֲדִית** של המזיק, מפני שנח לניזק לקבל מעט קרקע מעידית שקל למוכרה, ולא הרבה קרקע מזיבורית שקשה למוכרה.

תקנה שניה: **וּבַעַל חוֹב** – מלוה שבא לגבות את חובו מקרקע של הלוה ויש ללוה כמה סוגי קרקעות, בית דין שמים כמה יש לשלם כנגד החוב **בְּקַרְקַע בֵּינוֹנִית**, וממנה משלם הלוה את חובו.

תקנה שלישית: **וּכְתוּבַּת אִשָּׁה** – אשה גרושה או אלמנה שבאה לגבות את כתובתה מקרקעות בעלה ויש לו כמה סוגי קרקעות, בית דין שמים כמה יש לשלם כנגד הכתובה **בְּקַרְקַע זִיבּוּרִית**, וממנה מקבלת האשה את כתובתה. **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף כְּתוּבַּת אִשָּׁה** דינה כדין בעל חוב, ששמים כמה יש לשלם כנגדה **בְּקַרְקַע בֵּינוֹנִית**, וממנה מקבלת האשה את כתובתה ולא מזיבורית.

תקנה רביעית: תיקנו חכמים, שהתובע חוב, הלואה, או תשלום נזק, או כתובה, מחבירו, **אֵין נִפְרָעִין** – אין משלמים לתובע את חובו **מִמְּטַלְטְלֵי מְשׁוּעְבָּדִים** ושנמצאים אצל הלוקח, **בְּמָקוֹם** – במצב כזה **שֶׁיֵּשׁ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין** – הפנויים לגביה אצל החייב. **וַאֲפִילּוּ** הקרקעות שאצל החייב **הֵן זִיבּוּרִית** וביד הלוקח יש קרקע עדית או בינונית, ולתובע מגיעה עדית כגון שהוא ניזק, או שמגיעה לו בינונית, כגון שהוא מלוה, גובים מהזיבורית.

תקנה חמישית: כאשר החייב מת והוא הוריש לבניו כמה סוגי קרקעות, **אֵין** בית דין **נִפְרָעִין מִנִּכְסֵי יְתוֹמִין** עבור תשלום החוב, **אֶלָּא מִן** הקרקע **הַזִּיבּוּרִית** שירשו.

תקנה ששית: אדם שגזל שדה מחבירו ומכר אותה לאחר והלוקח השביח את הקרקע. הנגזל הוציא את הקרקע המושבחת עם הפירות מיד הלוקח, ועתה חוזר הלוקח למוכר הגזלן ותובע את הכסף ששילם תמורת השדה, וכן תשלום עבור הפירות והשבחת הקרקע. אם לגזלן אין כסף לשלם, **אֵין מוֹצִיאִין** מנכסים שמכר הגזלן ללוקח אחר כדי לשלם ללוקח הראשון את המגיע לו בתמורה **לָאֲבִילַת הַפֵּרוֹת** שהנגזל גבה עם השדה, **וְלֹא לִשְׁבָּח הַקַּרְקָעוֹת** שהשביח הלוקח. **וְכֵן** אין מוציאים **לְמָזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת** של מי שמת ולא השאיר לצורך כך נכסים בני חורין, **מְנֻכָּסִים מְשׁוּעְבָּדִין** שנמצאים אצל הלוקח.

כל התקנות האלו, נתקנו **מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם**, לתועלת בני האדם. תקנה שביעית: **וְהַמּוֹצֵא מְצִיאָה** והחזירה למאבד, וטוען המאבד שהמציאה כללה מספר דברים שהמוצא לא החזיר לו והמוצא מכחיש. לפי הדין היה המוצא צריך להשבע שבועת מודה במקצת, שלא לקח לעצמו כלום, **וּתיקנו חכמים שהמוצא לֹא יִשָּׁבַע, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם:**

גמרא

הגמרא דנה בתקנה הראשונה, שהניזק גובה מעידית קרקעותיו של המזיק: שואלת הגמרא, מדוע המשנה אומרת שחכמים תיקנו שניזק גובה את נזקו מעידית **מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם**, הלא **מִדְּאוֹרַיְיתָא הִיא**, **דִּכְתִיב** בענין נזקי שן ורגל של בהמתו (שמות כב ד), 'מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם' , כלומר, שעל המזיק לשלם לניזק מהעידית שבקרקעותיו. ואמרו במסכת בבא קמא (ה.) שמפסוק זה לומדים לכל שאר נזיקין ולא רק שן ורגל, שהניזק גובה מעידית.

משיבה הגמרא, **אָמַר אַבַּיֵי לֹא צְרִיכָא** – לא דיברה המשנה **אֶלָּא** לְדעת **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּאָמַר מִדְּאוֹרַיְיתָא כְּרַבְנִיזָק שָׁיְימִינַן** – מדין תורה צריך המזיק לשלם מנכסיו, קרקע השוה לקרקע עדית שיש לניזק, אף שאצל המזיק היא קרקע זיבורית, ויש לו קרקעות טובות יותר. **קָא מַשְׁמַע לָן** משנתינו **שֶׁמִּפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם**, כדי שיזהרו שלא יזיקו זה את זה, תיקנו חכמים **שֶׁשָּׁיְימִינַן כְּרַמַּזִּיק** – שצריך המזיק לשלם מהקרקע הטובה שלו.

מבררת הגמרא, **מַאי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל** – היכן שנינו את דינו של רבי ישמעאל. **דְּתַנְיָא,** נאמר בפסוק בענין נזקי שן ורגל (שמות כב ד), 'כִּי יַבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וגו' וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר, **מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם' וּפירושו, מֵיטַב שָׂדֵהוּ שֶׁל** ניזק **וּמֵיטַב כַּרְמוֹ שֶׁל** ניזק, **דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל.** הגמרא הבינה בעת, שלפי רבי ישמעאל אין כוונת הפסוק ללמדינו ממה על המזיק לשלם, אלא כמה עליו לשלם. שאם בהמתו של אדם נכנסה לשדה חבירו ואכלה שם פירות מערוגה בגודל כל שהוא, והיו באותה שדה ערוגות נוספות משובחות מהערוגה שהבהמה אכלה, שמים בית דין את מחירה של הערוגה המשובחת ביותר, באותו גודל של ערוגה שהבהמה אכלה, כמה היא שוה עם פירותיה וכמה היא שוה בלי פירותיה, ואת ההפרש צריך המזיק לשלם לניזק, אף שהבהמה אכלה ערוגה פחות משובחת. **רַבִּי עֲקִיבָא** חולק על רבי ישמעאל **וְאוֹמֵר, לֹא בָא הַכָּתוּב** 'מֵיטַב שָׂדֵהוּ' וגו' להחמיר על המזיק לשלם יותר ממה שהזיק, **אֶלָּא** כוונת הפסוק ללמדינו שיש **לְנַבּוֹת לְנִיזְקִין** את סכום הנזק **מִן הָעֲדִית** שבקרקעות המזיק. **וְקַל וָחוֹמֶר** שכך יש לנהוג גם בתשלום **לְהֶקְדֵּשׁ.**

הגמרא מקשה על הפירוש שנאמר לעיל בפסוק, לפי רבי ישמעאל: **וּלְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל** אמנם אם השור **אָכַל** ערוגה **שְׁמֵנָה** – משובחת, מובן שבעליו **מְשַׁלֵּם** שויה של ערוגה **שְׁמֵנָה.** אבל במקרה שהשור **אָכַל** ערוגה **כְּחוּשָׁה** – פחותה ממנה, האם יתכן שכוונת הפסוק שגם אז **מְשַׁלֵּם** בעליו שוויה של ערוגה **שְׁמֵנָה.**

מתרצת הגמרא, **אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** – הפסוק מדבר, **כְּגוֹן שֶׁאָכְלָה** הבהמה **עָרוּגָה** אחת מבין **הָעֲרוּגוֹת** שהיו בשדה, חלקן כחושות וחלקן שמנות, מעורבות ללא סדר, **וְלֹא יָדְעִינַן** איזו ערוגה היתה זו, **אִי כְּחוּשָׁה אָכַל אִי שְׁמֵנָה אָכַל,** ומספק אומרת התורה **דְּמְשַׁלֵּם לֵיהּ מֵמֵיטַב** – לפי שויה של הערוגה המשובחת ביותר שהיתה שם.

רבא דוחה את תירוצו של רב אידי בר אבין, **אָמַר רָבָא הרי אִילּוּ יָדְעִינַן דִּכְחוּשָׁה אָכַל** – אילו היינו יודעים בבירור שהשור אכל ערוגה כחושה, אין חולק בדבר **שְׁמֵנָה, הַשְׁתָּא דְּלֹא יָדְעִינַן** – ועכשיו שאין אנו יודעים איזו ערוגה אכל, **הֵיכִי שְׁמֵנָה** ערוגה, והלא קיימא לן מהתורה, **שֶׁהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו**

המשך בעמוד קפ

הֲרֵאָיָה, כלומר שאם אדם תובע מחבירו דבר מה, ואנו מסופקים בדבר אמיתות התביעה, מקצתה או כולה, עליו להוכיח בעדים את תביעתו.

רב אחא בר יעקב מיישב באופן אחר את דברי רבי ישמעאל: **אֶלָּא אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב**, גם רבי ישמעאל מודה שאין המזיק משלם אלא כמה שהזיק, ובכל שאם הזיק ערוגה שמנה משלם שמנה, כך אם הזיק ערוגה כחושה משלם כחושה, והפסוק לא בא ללמדינו כמה לשלם, אלא ממה לשלם,